

ÖDEMiŞ İLÇESİNDEKİ İKİ FARKLI LİSEDE OKUYAN ÖĞRENCİLERİN HIV - AIDS HAKKINDAKİ BİLGİ DÜZEYLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

***Sencer Ozan TOKER**

**Ege Üniversitesi Mediko-Sosyal Sağlık Birimi, İzmir*

ÖZET

Bu çalışma, karma bir lise olan Ödemiş Ticaret Meslek Lisesi ile sadece kız öğrencilerin mevcut olduğu Ödemiş Zübeyde Hanım Kız Meslek Lisesi birinci sınıf öğrencilerinin HIV/AIDS'e ilişkin bilgi düzeylerini belirlemek amacıyla yapılan tanımlayıcı bir araştırmadır.

Araştırma 2004 yılının Kasım ayında, İzmir'in Ödemiş ilçesindeki Ödemiş Ticaret Meslek Lisesi ile Ödemiş Zübeyde Hanım Kız Meslek Lisesi'nde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evrenini oluşturan her iki lisedeki birinci sınıfta okuyan toplam öğrenci sayısı 208'dir. Bu çalışmada örneklem seçimine gidilmeyip evrenin tamamı çalışma kapsamına alınmıştır. Öğrencilerin çalışmaya katılım oranı %100'dür.

Veri toplama araştırmacı tarafından anket yöntemi uygulanarak gerçekleştirilmiştir. Öncelikle öğrencilerin HIV/AIDS'e ilişkin bilgilerini ölçmeyi amaçlayan soruları içeren anket formu hazırlanmıştır. Anket formu 25 sorudan oluşmuştur. Hazırlanan anket formları araştırmacı tarafından çalışma kapsamındaki öğrencilere dağıtılarak, gözlem altında yanıtama tekniğiyle uygulanmıştır. Öğrencilere soru formunun uygulanması öncesinde araştırmanın amacına ve önemine ilişkin açıklamalar yapılmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen tüm veriler sayısal ve yüzde değerler haline dönüştürülmüş olup bu değerleri içeren tablolar oluşturulmuştur. Verilerin

Dürüm 2006; 81 (2): 206-217

Yazışma Adresi: Sencer Ozan TOKER

Ege Üniversitesi Mediko-Sosyal Sağlık Birimi, İzmir

değerlendirilmesi aşamasında istatistiksel olarak "Bağımsız gruplarda iki yüzde arasındaki farkın önemlilik testi (t testi)" uygulanmıştır.

Yapılan bu çalışma sonucunda her iki okulun lise birinci sınıf öğrencilerinin HIV/AIDS bilgi düzeylerinin genel olarak yetersiz olduğu gözlenmiştir. Sadece kız öğrencilerin okuduğu Ödemiş Zübeyde Hanım Kız Meslek Lisesi öğrencilerinin bilgileri, karma bir okul olan Ödemiş Ticaret Meslek Lisesi öğrencilerinden genel olarak daha yetersiz görünmektedir. Ödemiş Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri en azından 10 bilgi sorusuna, istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha fazla sayıda ve oranda doğru yanıt vermişlerdir.

Anahtar Kelimeler: *HIV/AIDS, Bilgi düzeyi, Gençlik, Lise, Meslek lisesi*

SUMMARY

EVALUATION OF HIV/AIDS KNOWLEDGE LEVELS OF THE STUDENTS ATTENDING TWO DIFFERENT HIGH SCHOOLS IN ODEMIS PROVINCE

This study has been designed to evaluate HIV/AIDS knowledge levels of the lycee one students attending (Ödemiş Ticaret Meslek Lisesi) (Trade Vocational Lycee of Odemis) and (Ödemiş Zübeyde Hanım Kız Meslek Lisesi) (Vocational Lycee of Odemis for Girls) in İzmir.

This research has been designed as a descriptive study, and data of the research have been collected from 208 students (all of the Lycee one students of both schools)

in November of 2004.

Data of the research have been collected by the help of questionnaire papers which had been answered under the supervision of the researcher. Totally 25 questions have been asked to the students. And the data that were collected have also been mentioned by means of numbers, percentages and tables. Besides, "T test" has been used for the statistical analyses of the data at this study.

As a result of this study, HIV/AIDS knowledge levels of the students of both schools have been insufficient in general. But the students attending Ödemiş Ticaret Meslek Lisesi (Trade Vocational Lycee of Odemis) have answered the questions better than the other school. And this difference has also been statistically significant for 10 questions of the questionnaire at least.

Key words: *HIV/AIDS, Knowledge level, Youth, High school, Vocational Lycee.*

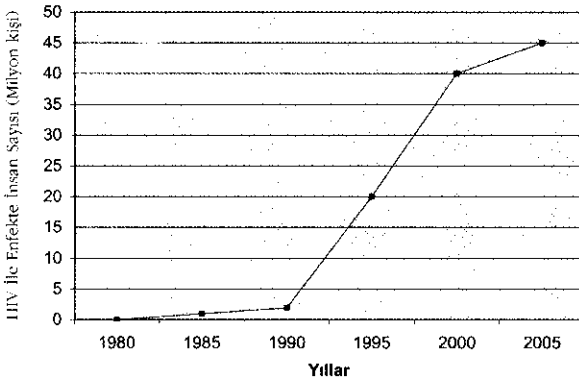
GİRİŞ VE GENEL BİLGİLER

Acquired Immuno Deficiency Syndrome, kısaca AIDS olarak isimlendirilen ve Türkçesi Edinsel (Kazanılmış) Bağışıklık Yetmezliği Sendromu olan bir hastalıktır. AIDS kişiyi hastalıklara karşı koruyan bağışıklık sisteminin zayıflamasından dolayı ortaya çıkan hastalıklar kombinasyonu için kullanılan tıbbi bir tanımdır. Bağışıklık yetmezliği HIV adı verilen virüsün neden olduğu enfeksiyon sonrası ortaya çıkar. Bu virüs insanın bağışıklık sistemini bozarak,

vücudun normalde dirençli olduğu birçok hastalığa karşı kendini koruyamamasına neden olur. AIDS, HIV enfeksiyonunun son safhasıdır (1, 2).

AIDS halen tedavisi olmayan, koruyucu aşısı bulunmayan ve çağımızın vebası olarak nitelendirilen bir sendromdur ve tüm dünya çapında hızla yayılmaktadır. 2004 yılının sonunda, dünyada yaklaşık 45 milyon kadar insan HIV/AIDS ile yaşamaktadır (Şekil 1).

Şekil 1: Dünyadaki HIV/AIDS vaka sayılarının yıllar itibarıyla değişimi

AIDS ilk olarak 1981 yılında, Amerika Birleşik Devletleri'nde Center for Disease Control (Hastalık Kontrol Merkezi) isimli kuruluş tarafından tanımlanmıştır. Dünyada yaklaşık 24 milyon kişi bugüne kadar AIDS yüzünden ölmüştür. Günümüzde AIDS dünyanın her yerinde görülen ve yayılan bir sendrom halini almıştır. Dünyada günde ortalama 15000 ve dakikada ise 10 yeni HIV/AIDS vakası ortaya çıkmaktadır. HIV/AIDS ile yaşamakta olan yaklaşık 45

milyon kişinin, 25 milyon kadarı 15 ila 49 yaşları arasındadır. Dünyadaki HIV/AIDS vakaları incelendiğinde, vakaların %95'inin gelişmekte olan ülkelerde olduğu gözlenmektedir (3 - 5).

Türkiye'de HIV/AIDS'in Durumu

AIDS tüm dünyada olduğu gibi Türkiye için de önemli bir sağlık sorunudur. Türkiye'de ilk AIDS taşıyıcısı 1985 yılında saptanmıştır.

Türkiye'de 2004 yılı sonu itibarı ile yaklaşık olarak 2000 kişi HIV/AIDS'lidir. Aslında Dünya Sağlık Örgütü'ne göre, Türkiye'deki HIV/AIDS'li-lerin sayısının en azından 10 ila 15 bin kişi arasında olduğu düşünülmektedir.

Türkiye'deki AIDS taşıyıcılarının ve hastalarının çoğu 15 ila 49 yaşları arasındadır. Erkek olguların kadınlardan daha fazla sayıda olduğu görülmektedir. Ayrıca ülkemizdeki HIV/AIDS olgularının bulaşma yolları açısından dağılımı incelendi-

ğinde, korunmasız (kondom kullanılmayan) heteroseksüel cinsel ilişki ile HIV/AIDS bulaşmasının daha fazla sayıda olduğu anlaşılmaktadır. Gençler özellikle ergenlik dönemlerinde büyük değişimler yaşamaktadırlar. Bu değişim sürecinde cinsel deneyimler, alkol ve uyuşturucu kullanımı ve benzeri davranış biçimleri gençleri HIV/AIDS açısından daha riskli bir konuma getirebilmektedir. AIDS virüsünü kanında taşıyan kişi ya AIDS taşıyıcısı ya da AIDS hastası konumundadır. AIDS

taşıyıcısı kişi hiçbir klinik belirti göstermeden toplum içinde yaşayabilmektedir. Fakat belli bir süre (ortalama 2 ila 8 yıl) sonunda taşıyıcı kişi, çeşitli belirtiler göstererek AIDS hastası olmaktadır. AIDS hastasını bekleyen kesin son ise ölümdür. Son yıllarda tedavide kullanılan çok pahalı bazı yeni ilaçlar, AIDS hastalarının sadece hayatlarını bir süre uzatmakta; fakat, kesin bir tedaviyi halihazırda sağlayamamaktadırlar (5 - 9).

HIV/AIDS'in Başlıca Bulaşma Yolları

HIV (AIDS virüsü) başlıca 4 yolla insandan insana bulaşır.

- 1) Cinsel yol ile: AIDS hastası veya taşıyıcısı olan kişi ile yapılan korunmasız (kondom kullanılmayan) cinsel ilişkilerle HIV/AIDS bulaşabilir.
- 2) Kan yolu ile: HIV/AIDS'li kişinin kan, kan ürünleri vermesi, organ nakli, sperm nakli ve enfekte kişilerle ortak enjektör kullanımı ile bulaşabilir.
- 3) Anneden bebeğine: HIV/AIDS'li anneden gebeliği süresince veya doğum esnasında bebeğe HIV geçebilir.
- 4) Anne sütüyle: Daha az oranda olmakla beraber HIV/AIDS'li annenin bebeği emzirmesi ile (anne sütüyle) bebeğe HIV bulaşması söz konusu olabilir.

HIV/AIDS Nasıl Bulaşmaz?

HIV/AIDS günlük sosyal ilişkiler ile bulaşmaz. El sıkışma, normal öpüşme, kucaklaşma, aynı ortamlarda yaşama gibi günlük yaşamdaki olağan davranışlarla HIV/AIDS bulaşması söz konusu değildir. Tükürük, gözyaşı, ter, öksürük, aksırıkla da HIV/AIDS bulaşması saptanmamıştır.

Yiyeceklerle, aynı tabak, çatal, kaşık, bardak, tuvalet, duş, telefon ve benzerlerini kullanmakla HIV/AIDS bulaşmamaktadır. Toplu taşıma araçlarında, ortak ve kalabalık mekanlarda da HIV/AIDS bulaşmaz. Sineklerin, her türlü böcek ve benzerlerinin sokmasıyla da HIV bulaşması olmadığı kanıtlanmıştır.

HIV/AIDS Açısından Risk Grupları

- Birçok kişiyle rastgele cinsel birlikteliği olanlar ve korunmasız ilişkiyi tercih edenler,
- Genel kadın ve erkekler (özellikle homoseksüel ve biseksüel erkekler) ve onlarla cinsel ilişkide bulunan kişiler,
- HIV/AIDS ile enfekte kişilerin eşleri ve doğacak çocukları,
- Damar içi uyuşturucu kullananlar,
- Sürekli kan transfüzyonu yapılması gereken hastalar (Örneğin: hemofili hastaları...),
- Toplu yaşanan yerlerde kalanlar (Örneğin: hapishaneler, kışlalar, yetiştirme yurtları, okullar vb. yerlerde kalanlar) (8 - 11).

Araştırmanın Amaçları

AIDS halen tedavisi olmayan bir hastalıktır ve tüm dünya çapında hızla yayılmaktadır. Günümüz koşullarında en ideal olan, AIDS hastalığından korunmaktır. AIDS hastalığından korunmanın en önemli yolu ise AIDS hakkında gereken şekilde eğitilmek ve öğrenilen bilgileri günlük yaşamda sağlıklı bir şekilde kullanabilmektir. Ayrıca günümüzde, tüm dünya genelinde adolesanlarda izlenen AIDS vakalarındaki ve

taşıyıcılarındaki artış önemli bir küresel sorun oluşturmaktadır. HIV/AIDS ilk tanımlandığı günden beri bütün tıp dünyasının en çok ilgisini çeken hastalıklardan biri olmuştur. Ayrıca Türkiye'de yaşayan insanların özellikle de gençlerin HIV/AIDS bilgi düzeylerini saptamaya yönelik yeterli sayıda araştırma mevcut değildir. Yapılan bu çalışmayla, herhangi bir özel HIV/AIDS eğitimi uygulamadan sadece kendi bilgileri ve çevreden (medya, aile, okul, arkadaşlar vb.) alınan bilgilerle Ödemiş Ticaret Meslek Lisesi ve Ödemiş Zübeyde Hanım Kız Meslek Lisesi'nde okuyan adölesan çağıdaki lise birinci sınıf öğrencilerinin HIV/AIDS bilgi düzeylerinin ölçülmesi ve bilgilerinin yeterli olup olmadığının saptanması amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

Araştırmanın Tipi

Bu çalışma, karma bir lise olan Ödemiş Ticaret Meslek Lisesi ile sadece kız öğrencilerin mevcut olduğu Ödemiş Zübeyde Hanım Kız Meslek Lisesi 1. sınıf öğrencilerinin HIV/AIDS'e ilişkin bilgi düzeylerini belirlemek amacıyla yapılan tanımlayıcı bir araştırmadır.

Araştırmanın Yeri ve Zamanı

Araştırma 2004 yılının Kasım ayında, İzmir'in Ödemiş ilçesindeki Ödemiş Ticaret Meslek Lisesi ile Ödemiş Zübeyde Hanım Kız Meslek Lisesi'nde gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi:

Araştırmanın evrenini İzmir ili Ödemiş ilçesi Ödemiş Ticaret Meslek Lisesi ve Ödemiş Zübeyde Hanım Kız Meslek Lisesi 1. sınıf

öğrencileri oluşturmaktadır. Bu iki okulun lise 1. sınıfta okuyan toplam öğrenci sayısı 208'dir. Bu çalışmada örneklem seçimine gidilmeyip evrenin tamamı çalışmaya alınmıştır. Katılım oranı %100'dür.

Veri Toplama

Veri toplama araştırmacı tarafından anket yöntemi uygulanarak gerçekleştirilmiştir. Öncelikle öğrencilerin HIV/AIDS'e ilişkin bilgilerini ölçmeyi amaçlayan soruları içeren anket formu hazırlanmıştır. Hazırlanan anket formları araştırmacı tarafından Ödemiş Ticaret Meslek Lisesi ve Ödemiş Zübeyde Hanım Kız Meslek Lisesi 1. sınıflarında okuyan öğrencilere dağıtılarak gözlem altında yanıtlama tekniğiyle uygulanmıştır. Anket formlarının uygulanması okulların müsait olduğu zamana göre aynı günde yapılmıştır.

Verilerin Değerlendirilmesi

Öğrencilerin anket sorularına verdikleri yanıtların değerlendirilmesi, önceden hazırlanan değerlendirme formundaki doğru yanıtlara göre yapılmıştır. Anket formunda 25 adet soru vardır. Anketin toplam 20 sorusu öğrencilerin HIV/AIDS bilgi düzeylerini ölçmektedir. Öğrencilerin anket formuna isimlerini yazmamaları istenmiştir. Fakat, her anket kağıdı kişiye özel kodlanmıştır. Öğrencilerin isimleri yerine ilgili kod numaraları kullanılmış ve değerlendirmelerde kodlandırılmış anket kağıtları kullanılmıştır. Öğrencilere soru formunun uygulanması öncesinde araştırmanın amacına ve önemine ilişkin açıklamalar yapılmıştır. Araştırma kapsamında elde

Tablo 1: Ödemiş Zübeyde Hanım Kız Meslek Lisesi (Z. Lisesi) ve Ödemiş Ticaret Meslek Lisesi (T. Lisesi) öğrencilerinin cinsiyetlerine göre dağılımı

CİNSİYET	OKULLAR			
	Z. LİSESİ		T. LİSESİ	
	Sayı	Yüzde (%)	Sayı	Yüzde (%)
KIZ	92	100	33	28,4
ERKEK	0	0	83	71,6
TOPLAM	92	100	116	100

(*) Kolon yüzdeleri ifade edilmektedir.

edilen tüm veriler sayısal ve yüzde değerler haline dönüştürülmüş olup bu değerleri içeren tablolar oluşturulmuştur. Verilerin değerlendirilmesi aşamasında istatistiksel olarak “Bağımsız gruplarda iki yüzde arasındaki farkın önemlilik testi (t testi)” uygulanmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Çalışmamız kapsamındaki liseli öğrencilerle ilgili olarak anket formlarından elde edilmiş bazı demografik veriler Tablo 1 ve Tablo 2’de verilmiştir.

Çalışmamız kapsamında Ödemiş Zübeyde Hanım Kız Meslek Lisesi’nde (sadece kız öğrencilerin mevcut olduğu bir lisede) okuyan 92 öğrenci Z lisesi grubunu,

Tablo 2: Ödemiş Zübeyde Hanım Kız Meslek Lisesi (Z. Lisesi) ve Ödemiş Ticaret Meslek Lisesi (T. Lisesi) öğrencilerinin yaşlarına göre dağılımı

YAŞLAR	OKULLAR			
	Z. LİSESİ		T. LİSESİ	
	Sayı	Yüzde (%)	Sayı	Yüzde (%)
13	1	1,1	2	1,7
14	24	26,1	24	20,7
15	46	50,1	62	53,4
16	18	19,6	25	21,6
16+	5	5,2	5	4,3
TOPLAM	92	100	116	100

(*) Kolon yüzdeleri ifade edilmektedir.

Ödemiş Ticaret Meslek Lisesi’nde (erkek öğrencilerin daha fazla sayıda olduğu karna bir lisede) okuyan 116 öğrenci ise T lisesi grubunu oluşturmaktadır. Z lisesi ve T lisesi gruplarını oluşturan öğrencilere anketlerde sorulan HIV/AIDS bilgi sorularının doğru cevapları aşağıda listelenmiştir. Ayrıca, bu bilgi sorularına öğrencilerin verdikleri doğru cevapların sayıları ve yüzdeleri karşılaştırmalı olarak Tablo 3’te verilmektedir.

Tablo 3: Ödemiş Zübeyde Hanım Kız Meslek Lisesi (Z. Lisesi) ve Ödemiş Ticaret Meslek Lisesi (T. Lisesi) öğrencilerinden HIV/AIDS bilgi sorularını doğru cevaplayanların dağılımı (sayı ve yüzde olarak)

SORU NO	OKULLAR					
	Z. LİSESİ (92 Kişi)		T. LİSESİ (116 Kişi)		Yüzde Fark	İstatiksel Analiz
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde		
1	28	30.4	41	35.3	4.9	(t = 0.75) (p > 0.05)
2	39	42.4	58	50.0	7.6	(t = 1.10) (p > 0.05)
3	65	70.7	90	77.6	6.9	(t = 1.15) (p > 0.05)
4	40	43.5	53	45.7	2.2	(t = 0.32) (p > 0.05)
5	42	45.7	56	48.3	2.6	(t = 0.37) (p > 0.05)
6	31	33.7	34	29.3	-4.4	(t = 0.69) (p > 0.05)
7	38	41.3	56	48.3	7.0	(t = 1.01) (p > 0.05)
8	29	31.5	54	46.5	15.0	(t = 2.20) (p < 0.05)
9	25	27.2	55	47.4	20.2	(t = 3.01) (p < 0.05)
10	30	32.6	57	49.1	16.5	(t = 2.42) (p > 0.05)
11	23	25.0	54	46.5	21.5	(t = 3.20) (p < 0.05)
12	63	68.5	89	76.7	8.2	(t = 1.34) (p > 0.05)
13	32	34.8	46	39.7	4.9	(t = 0.73) (p > 0.05)
14	40	43.5	75	64.7	21.2	(t = 3.07) (p < 0.05)
15	50	54.3	83	71.6	17.3	(t = 2.62) (p < 0.05)
16	31	33.7	64	55.2	21.5	(t = 3.11) (p < 0.05)
17	30	32.6	62	53.4	20.8	(t = 3.01) (p < 0.05)
18	23	25.0	50	43.1	18.1	(t = 2.74) (p < 0.05)
19	23	25.0	52	44.8	19.8	(t = 3.00) (p < 0.05)
20	55	59.8	87	75.0	15.2	(t = 2.37) (p < 0.05)

HIV/AIDS BİLGİ SORULARININ DOĞRU CEVAPLARI

1. soru: AIDS, HIV adı verilen virüsün neden olduğu bulaşıcı bir hastalıktır.

2. soru: AIDS, günlük yaşam aktiviteleriyle bulaşmaz (aynı tuvaleti ve banyoyu kullanmakla, aynı yüzme havuzunu kullanmakla, aynı giysiyi giymekle, el sıkışmakla, aynı araca binmekle, aynı masada birlikte yemek yemekle, aynı okulda ve aynı sırada oturmakla, aynı telefonu kullanmakla, vb.).

3. soru: AIDS virüsü kan ve kan ürünleriyle bulaşabilir.

4. soru: AIDS virüsü kişi-lerin aynı jileti ortak kullanmasıyla bulaşabilir.

5. soru: AIDS virüsü sivrisinek ve diğer böceklerin sokmasıyla bulaşmaz.

6. soru: AIDS virüsü anne sütüyle bebeğe bulaşabilir.

7. soru: Yanaktan yanağa sosyal nitelikli bir öpüşmeyle HIV/AIDS bulaşmaz.

Tablo 4: Ödemiş Zübeyde Hanım Kız Meslek Lisesi (Z. Lisesi) ve Ödemiş Ticaret Meslek Lisesi (T. Lisesi) öğrencilerinin bugüne kadar herhangi bir kaynaktan HIV/AIDS ile ilgili bilgi alıp almadıklarının durumu

BİLGİ ALMA DURUMU	OKULAR			
	Z. LİSESİ		T. LİSESİ	
	Sayı	Yüzde (%)	Sayı	Yüzde (%)
EVEİ	59	64,1	39	59,5
HAYIR	33	35,9	27	40,5
TOPLAM	92	100,0	116	100,0

(*) Kolon yüzdeleri ifade edilmektedir.

8. soru: Mastürbasyon (kendi kendine tatmin) ile HIV/AIDS bulaşmaz.

9. soru: Oral seks yapmakla HIV/AIDS bulaşabilir.

10. soru: Cinsel ilişki sırasında prezervatif (kondom) kullanmak AIDS virüsünün bulaşmasını önler.

11. soru: HIV/AIDS'den korunmada tek eşlilik önemli çözüm yollarından biridir.

12. soru: HIV/AIDS'den korunmak için HIV bulaşmış şüpheli kişilerle cinsel ilişkiden kaçınılmalıdır.

13. soru: HIV/AIDS'li kadınlar gebe kalabilir, fakat, HIV anneden bebeğe geçebilir.

14. soru: Uyuşturucu maddeleri (özellikle damardan uygulananları) kullananlar HIV/AIDS açısından risk altındadırlar.

uyuşturucu AIDS'si davet eder.

15. soru: Başkalarıyla ortak enjektör ve iğneler kullanılmamalıdır, böyle bir kullanımı HIV/AIDS açısından önemli bir risk yaratır.

16. soru: AIDS hastalığının kesin bir tedavisi yoktur.

17. soru: HIV pozitif kişiyi uzun süre aynı konumda tutan yani AIDS hastalığının gelişimini yavaşlatan bazı ilaçlar son yıllarda kullanıma sunulmuştur.

18. soru: HIV/AIDS'ten korunmak için bir aşı yoktur.

19. soru: HIV/AIDS vücudun hastalıklara karşı doğal savunmasını bozar.

20. soru: Toplumda, özellikle cinsel hastalığı olanlar, birden fazla kişiyle gelişigüzel ve korunmasız cinsel ilişkiye girenler HIV/AIDS açısından risk altındadırlar.

Ödemiş Zübeyde Hanım Kız Meslek Lisesi öğrencilerinin yüzde 64,1'i ve Ödemiş Ticaret Meslek Lisesi öğrencilerinin ise yüzde 59,5'i bugüne kadar çeşitli kaynaklardan HIV/AIDS ile ilgili çeşitli bilgiler aldıklarını ifade etmişlerdir (Tablo 4).

Ödemiş Zübeyde Hanım Kız Meslek Lisesi öğrencilerinin yüzde 18,5'i HIV/AIDS konusundaki mevcut bilgilerini yeterli bulurken, öğrencilerin yüzde 31,5'i bilgilerini kısmen yeterli ve öğrencilerin yüzde 50,0'si ise bilgilerini yetersiz bulmuşlardır. Ayrıca, Ödemiş Ticaret Meslek Lisesi öğrencilerinin yüzde 14,7'si HIV/AIDS konusundaki mevcut bilgilerini yeterli bulurken, öğrencilerin yüzde 37,9'u bilgilerini kısmen yeterli ve öğrencilerin yüzde 47,4'ü ise bilgilerini yetersiz bulmuşlardır (Tablo 5). Her

Tablo 5: Ödemiş Zübeyde Hanım Kız Meslek Lisesi (Z. Lisesi) ve Ödemiş Ticaret Meslek Lisesi (T. Lisesi) öğrencilerinin HIV/AIDS konusundaki mevcut bilgilerini ne kadar yeterli bulduklarının dağılımı

BİLGİ DÜZEYLERİ	OKULLAR			
	Z. LİSESİ		T. LİSESİ	
	Sayı	Yüzde (%)	Sayı	Yüzde (%)
YETERLİ	17	18,5	17	14,7
KİSMEN YETERLİ	29	31,5	11	9,9
YETERSİZ	46	50,0	55	47,4
TOPLAM	92	100,0	116	100,0

(*) Kolon yüzdeleri ifade edilmektedir.

iki okul öğrencilerinin önemli bir çoğunluğu ise, HIV/AIDS ile ilgili olarak bilgi alırken en çok TV, radyo gibi medya kurumlarından ve konferans gibi toplantılardan yararlandıklarını ifade etmişlerdir. Öğrenciler başta sağlık personeli olmak üzere, diğer aile bireylerinden, arkadaşlarından ve yaşlılarından yeterli düzeyde HIV/AIDS ile ilgili bilgi alamamışlardır (Tablo 6).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Yapılan bu çalışma sonucunda her iki okulun lise birinci sınıf öğrencilerinin HIV/AIDS bilgi düzeylerinin oldukça yeter-

Tablo 6: Ödemiş Zübeyde Hanım Kız Meslek Lisesi (Z. Lisesi) ve Ödemiş Ticaret Meslek Lisesi (T. Lisesi) öğrencilerinin HIV/AIDS ile ilgili bilgi alırken en çok yararlandıkları kaynakların dağılımı

BİLGİ DÜZEYLERİ	OKULLAR			
	Z. LİSESİ		T. LİSESİ	
	Sayı	Yüzde (%)	Sayı	Yüzde (%)
TV, Radyo, Konferans vb.	55	59,8	96	82,8
Gazete, dergi, broşür, kitap vb.	7	7,6	7	6,0
Öğretmen, Hekim, Hemşire,	22	23,9	8	6,9
Ebeveynler, kardeş, arkadaş,	3	3,3	2	1,7
Diğerleri	5	5,4	3	2,6
TOPLAM	92	100,0	116	100,0

(*) Kolon yüzdeleri ifade edilmektedir.

siz olduğu gözlenmiştir. Sadece kız öğrencilerin okuduğu Ödemiş Zübeyde Hanım Kız Meslek Lisesi öğrencilerinin bilgileri, karma bir okul olan Ödemiş Ticaret Meslek Lisesi öğrencilerinden genç olarak daha yetersiz bulunmuştur. Ödemiş Ticaret Meslek Lisesi öğrencilerinin bilgi sorularına verdikleri doğru cevapların sayısı ve yüzdeleri Ödemiş Zübeyde Hanım Kız Meslek Lisesi öğrencilerinden daha fazladır. Bu çalışma sonucunda karma okullardaki

gençlerin HIV/AIDS bilgilendirilmesi açısından birbirleriyle etkileşimlerinin daha iyi olduğu düşünülmektedir. HIV/AIDS bilgi düzeyi ölçümüyle ilgili olarak, Toker ve Doğan'ın yaptıkları Bornova Merkez Sağlık Ocağı Bölgesi'ndeki liselerde okuyan 14-19 yaş grubu öğrencilerin, HIV/AIDS ile ilgili bilgi düzeylerinin değerlendirilmesi konulu çalışmada da bu araştırmadaki benzer veriler ortaya çıkmıştır (12). Ayrıca, Topdemir ve Karadeniz'in üniversiteye yeni başlayan öğrenciler üzerinde yaptıkları AIDS bilgi düzeylerini değerlendiren çalışmada da çalışmamıza benzer sonuçlar elde edilmiştir. Bu çalışmalarda liseden yeni gelen (üniversite 1. sınıf) öğrencilerde HIV/AIDS bilgi düzeylerinin üst sınıflarda okuyanlara göre daha yetersiz olduğu, ayrıca, karma liselerden gelen öğrencilerin bilgi düzeylerinin daha iyi olduğu gözlemlenmiştir (13, 14). Genç ve arkadaşlarının Malatya'nın Akçadağ ilçesindeki liseli gençlerde yaptıkları AIDS bilgi düzeyini değerlendiren çalışmada da genel olarak gençlerin HIV/AIDS konusundaki bilgilerinin yetersiz olduğu sonucu ortaya çıkmıştır (15). HIV enfeksiyonuna karşı küresel ve yerel olarak yapılabilecek en etkili mücadelenin toplumun HIV/AIDS hakkında bilinçlendirilmesi ve bireylerin kendilerini enfeksiyondan korumalarının sağlanması olduğu inkar edilemez bir gerçektir.

Bireylerin HIV enfeksiyonundan korunması ve böylelikle HIV/AIDS'in yayılımının önlenmesi amacıyla hayata geçirilebilecek çözüm önerilerinden bazıları şunlar ola-

bilir:

- 1) Öğrencilerin eğitim programlarında HIV/AIDS ile ilgili genel bilgilere ve korunmaya yönelik yapılması gerekenlere yer verilmelidir.
- 2) Yapılacak eğitim programları, cinsel ilişkiyle bulaşan hastalık bilgileri, güvenilir bir eşle cinsel ilişki kurulması, cinsel ilişki esnasında prezervatif kullanılması, cinsel sağlık ve temizlik gibi konularda öğrencilere doğru ve sağlıklı bilgi kaynağı oluşturacak derslere yer verilmelidir. Böylelikle yetişen yeni nesillerin sistematik bir biçimde cinsellik alanında bilinçli olmaları sağlanmalıdır.
- 3) Öğrencilere verilecek eğitimlere, küçük yaşlardan itibaren başlanmalı, sağlık personeli ve öğretmenlerin işbirliği ile okulda eğitim programları yürütülmelidir. Okullarda verilecek olan eğitimde görselliğe özen gösterilmesi sağlanmalıdır. Anlatım yolu ile yapılan öğretimin tek başına yeterli olmayacağı, görsel-işitsel araç ve gereçler ile eğitim ve öğretimin desteklenmesi gerektiği, öğrencilerin derse aktif katılımlarının, pasif öğrenmeye göre daha etkili olacağı eğitimcilere kavrattılmalıdır.
- 4) Sağlık bilimlerinde okuyan tüm öğrencilerin HIV/AIDS ile ilgili eksik bilgileri belirlenip tamamlayıcı konferans ve seminer programları düzenlenmelidir.
- 5) Sektörler arası işbirliği yapılarak eğitim programlarına kaynak desteği sağlanmalıdır.
- 6) Eğitim verecek olan kişiler (okulda öğretmen ya da okul hemşiresi) periyodik olarak hizmet içi eğitimlerle desteklenmelidir.

7) Ulaştığı kitlenin çok yaygın ve geniş olması nedeniyle, medyanın bilimsel ve doğru bilgileri yayımlayarak toplumun eğitimine katkıda bulunması sağlanmalıdır.

8) Bu araştırma yapılırken HIV/AIDS'in hukuki yönleri de araştırılmış ve ülkemiz kanunlarında HIV/AIDS ile ilgili özel hükümlere rastlanmamıştır. HIV/AIDS, bireysel açıdan bakıldığında ölümcül olması, toplumsal açıdan bakıldığında bulaşıcı olması sebebiyle hukuki açıdan da önemli bir hastalıktır. En azından HIV/AIDS'li bireylerin yaşamı koşullarının belirlenmesi ve yeni enfeksiyonların engellenmesi nedenleriyle AIDS hastalığı hakkında da hukuksal düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır.

9) HIV/AIDS ile ilgili yapılabilecek kanuni düzenlemelerde HIV/AIDS'lilerin hakları öncelikle korunmalıdır.

10) Günümüzdeki çağdaş yaklaşımlara göre, HIV/AIDS ile ilgili her türlü faaliyette ve davranışta, insan haklarıyla ilgili hususlar her zaman ön planda tutulmalıdır. AIDS taşıyıcısı veya AIDS hastası toplumda yeri olan bir bireydir; ve bu bireye insan haklarına uygun şekilde davranılmalıdır.

KAYNAKLAR

1. Toker SO. Vatani görevlerini yapan er ve erbaşlarımızın AIDS bilgi düzeylerinin değerlendirilmesi. *AIDS Savaşı Dergisi*, 1999; 31: 36.
2. Toker SO. AIDS ile ilgili bilgilenmeye devam edelim. *Sağlık ve Sosyal Yardım Vakfı Dergisi*, 1997; 1: 8.
3. Ünal E. AIDS hakkında bilmek istedikleriniz. *Ege Üniversitesi web sayfası* (<http://www.bornova.ege.edu.tr/~eund/eki.html>) 2004: 1-8.
4. Esen A. II. Ulusal Hemşirelik Kongresi Bildiri Kitabı. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Yayını, Atatürk Kültür Merkezi - İzmir, 12-14 Eylül 1990*: 386-400.
5. HIV/AIDS information about World & Turkey. <http://www.unaids.org> (accessed on 15.01.2005).
6. Tümer A, Ünal S. HIV/AIDS epidemiyolojisi ve korunma. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi (STED)* 2001; 10 (12): 446-449.
7. Kaya C. HIV enfeksiyonu ve cinsel yolla bulaşan hastalıklarda güncel yaklaşımlar. *Türkiye Klinikleri Jinekoloji ve Obstetri Dergisi* 2001; 11 (1): 8-11.
8. Doğan F, Toker SO. Hemşire & Ebeler İçin HIV-AIDS El Kitabı. E.Ü. Ödemiş Sağlık Yüksekokulu 2 Nolu Yayını, İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi, 2003: 9-15.
9. Dünyada ve Türkiye'de 2001 yıl sonu itibarıyla HIV/AIDS'in Durumu (UNAIDS HIV/AIDS figures at the end of 2001). *Turkish Journal of AIDS*, 10 (17): 4-5.
10. Bakar C, Maral I, Özkan S, Aygün R. Ankara ilindeki beş ana çocuk sağlığı ve aile planlaması merkezine başvuran 15 yaş ve üzeri kadınların AIDS konusundaki bilgi düzeyleri. *Sağlık ve Toplum Dergisi* 2003; 13 (1): 87-93.
11. Özdemir L, Ayvaz A, Poyraz Ö. Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin cinsel yolla bulaşan hastalıklar konusundaki bilgi düzeyleri. *C. Ü. Tıp Fakültesi Dergisi*, 2003; 25 (1): 10-14.
12. Toker SO, Doğan F. 14-19 yaş grubun-

daki lise öğrencilerinin AIDS ile ilgili bilgilerinin eğitim öncesi ve sonrası değerlendirilmesi. Türkiye Klinikleri Tıbbi Etik Dergisi 1996; 4 (1): 19-27.

13. Topdemir S. Üniversite öğrencilerinin cinsel yolla bulaşan hastalıklar hakkında bilgi düzeylerinin belirlenmesi. Bitirme Çalışması. Muğla Üniversitesi, Muğla Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü, Haziran 2002, Muğla: 4-5 ve 25-26.

14. Karadeniz B. Muğla Üniversitesi Turizm ve Otelcilik Programı öğrencilerinin cinsel yolla bulaşan hastalıklar ve AIDS ile ilgili bilgi düzeylerinin belirlenmesi. Bitirme Çalışması. Muğla Üniversitesi, Muğla Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü, Haziran 2001, Muğla: 6-11 ve 28-46.

15. Genç M, Pehlivan E, Yalçınkaya N, Kaya M, Güneş G. Malatya ili Akçadağ ilçesindeki lise öğrencilerinin AIDS ile ilgili bilgi ve tutumları. AIDS Dergisi 2000; 13: 43-47.